

פרק 11

עלות מול תועלת כלכלית של השירות האזרחי-לאומי

הפעלת השירות האזרחי טומנת בחובה עלויות ותועלות כלכליות. בעוד העלויות ניתנות למדידה כמותית מדויקת, התועלות מסובכות יותר למדידה. זאת בשל הקושי למדוד במדויק תועלות ותפוקות חברתיות, כגון הפחתת אי-השוויון והקניית כישורים מקצועיים. המחקרים שבוצעו בנושא (ראה להלן) ניסו, במידת האפשר, להביא בחשבון גם את מרכיבי התועלות מהשירות.

במסגרת עבודתה של "הועדה לכינון שירות לאומי-אזרחי בישראל" (ועדת עברי), נכתבה חוות דעת הנוגעת לחישובי העלות-תועלת הכלכלית של השירות¹. חוות דעת זו התבססה על 2 עבודות נפרדות: עבודתו של ד"ר רמי אמיר בהזמנת המועצה לביטחון לאומי, ועבודתה של הגר צמרת, בהנחייתו של ד"ר רובי נתנזון, ביוזמת "מכון כרמל" ו"המכון הישראלי למחקר כלכלי וחברתי".

לאחרונה, פרסמה המועצה הלאומית לכלכלה במשרד רה"מ חוות דעת בנושא², בהמשך וכתוספת לחוות הדעת הכלכלית שנכללה בדו"ח עברי. בחוות דעת זו כותב פרופ' מנואל טרכטנברג, ראש המועצה הלאומית לכלכלה, כי "לדעת המועצה הלאומית לכלכלה, התועלות הכלכליות הנובעות מהפעלת תוכנית השירות האזרחי במתווה אותו קבעה וועדת עברי עולות על העלויות הנובעות ממנה, וזאת עדיין מבלי להביא בחשבון תועלות חברתיות נלוות שיופקו ממנה. כל זאת בהתבסס הן על הקטנת חסם הכניסה לשוק העבודה שנוצח בהבדל המשמעותי שבין שירות צבאי/לאומי לאי-שירות כלל, והן על הקניית כישורים נדרשים לתעסוקה (מקצועות ליבה) כחלק אינטגרלי ממהלך השירות. תוצאה זו הושגה גם בחוות דעתו של ד"ר שיפר עבור המגזר החרדי, אך בחוות דעת זו אנו מוצאים כי היא נכונה גם לגבי שאר המגזרים הרלוונטיים לתוכנית (מיעוטים, פטורי גיוס ונושרים משירות)".

נכון יהיה, אפוא, לחתום סקירה זו - כשם שפתחנו בה - בציטוט רלוונטי מדבריו של אחד ממובילי המחקר הסוציולוגי בעולם כיום בתחום ההתנהגות הקהילתית, פרופ' אמיתי עציוני, מאוניברסיטת ג'ורג' וושינגטון בארה"ב:

1. חישובי עלות תועלת של שירות לאומי-אזרחי בישראל, ד"ר זלמן שיפר, המלצות ביניים: הועדה לכינון שירות לאומי-אזרחי בישראל (נספח 2.1), משרד ראש הממשלה, פברואר 2005.
2. סיכום חוות דעת המועצה בנושא השירות האזרחי, מכתבו של פרופ' טרכטנברג מיום 14.2.07.

...השירות האזרחי מאפשר לחברה ולקהילותיה לממש בהצלחה מטרות שבלעדי השירות היו נזנחות או מטופלות חלקית בלבד. יתר על כן, השירות האזרחי מקטין באופן משמעותי את הפערים והמתחים שבין קבוצות אוכלוסיה שונות זו מזו. השרות האזרחי מגשר על פני הבדלים תרבותיים ופוליטיים, באשר הוא מתמקד בחיזוק הקהילה ואזרחיה כולם...

אמיתי עציוני, 2007¹.

1. Etzioni, A. Civic Service Analysis Has Come of Age. In: Amanda M. McBride and Michael Sherraden (Eds.) Civic Service Worldwide. M.E. Sharpe, New York, 2007.